

RM 290

Odb. b: 63 (438)

NOTATKAw sprawie reorganizacji instytutów budowlanych.

1/ Ustawa z dnia 8.I.1951 r. o tworzeniu instytutów badawczych dla potrzeb gospodarki narodowej w art.2 stanowi: "Zadaniem instytutów jest prowadzenie w dziedzinie technicznej, organizacyjnej i ekonomicznej prac naukowo-badawczych, mających na celu postęp techniczny i gospodarczy w poszczególnych gałęziach gospodarki narodowej".

Dalszą interpretację zadań instytutów przynosi ustawa z dn.30.X.1951 o Polskiej Akademii Nauk, która w artykule 41 i 42 stanowi: "Akademia organizuje i prowadzi sieć własnych placówek naukowych, samodzielnych i pomocniczych, których zadaniem jest prowadzenie prac naukowych, upowszechnianie wiedzy, kształcenie kadr naukowych i nadawanie zgodnie z obowiązującymi przepisami stopni naukowych".

"Samodzielne placówki naukowe noszą z reguły nazwę instytutów ..."

Przytoczone sformułowania ustawowe charakteryzują zadania instytutów. Ich cechą szczególną jest to, że podstawową kadrę instytutów stanowią pracownicy nauki samodzielni i pomocniczy - i jako tacy podlegają postanowieniom ustawy z dnia 15.XII.1951 o szkolnictwie wyższym i pracownikach nauki. Instytuty zatem są to placówki badawcze operujące metodami badawczymi i kadrą pracowników nauki.

2/ Sieć instytutów, uboga w pierwszych latach powojennych, rozrosła się szybko w okresie realizacji Planu 6-letniego. Pod koniec tegoż okresu działało w Polsce około 100 instytutów naukowo-badawczych. Przyjmując orientacyjnie zatrudnienie około 100 osób na jeden instytut otrzymamy, że łącznie za-

trudniają one ok. 10.000 pracowników, z czego przynajmniej 2/3 o wyższym wykształceniu i niemają część o dużym doświadczeniu produkcyjnym. Szybki wzrost instytutów stwarza niebezpieczeństwo jałowienia produkcji z kwalifikowanych sił technicznych; uzasadnić go może tylko dojrzałość instytutów do wypełnienia podstawowych zadań oraz umiejętność wykorzystania ich dorobku.

3/ W budownictwie pierwszą polską placówką badawczą - Instytut Badawczy Budownictwa - powołano 24.V.1945 r. jako jedyny instytut obejmujący wszelkie problemy budownictwa. Pod koniec Planu 6-letniego na terenie budownictwa działały:

Instytut Techniki Budowlanej,

Instytut Organizacji i Mechanizacji Budownictwa,

Instytut Budownictwa Mieszkaniowego,

Instytut Urbanistyki i Architektury,

Instytut Budownictwa Drogowego,

Instytut Gospodarki Komunalnej.

Powyższe instytuty zatrudniają łącznie 1041 pracowników, w tym 654 pracowników nauki. Łączny wydatek na instytuty budowlane stanowił 33,7 miliona zł. Niezależnie od instytutów w zakresie pracy badawczej w dziedzinie budownictwa działały: dwa Komitety Polskiej Akademii Nauk, a więc Komitet Architektury i Urbanistyki i Komitet Inżynierii oraz Zakład Historii i Teorii Architektury PAN. Ponadto szereg biur studiów.

Wreszcie opracowane są wnioski co do powołania Instytutu Budownictwa Wiejskiego oraz Instytutu Mieszkaniowego.

4/ Podkreślić należy, że szybki rozrost zadań stawianych przed instytutami, a w ślad z tym szybki wzrost aparatu instytutów sprawił, że instytuty obsadzały wolne stanowiska tym materia-
łem jaki był pod ręką, tym bardziej, że stawki płac dla pracowników nauki są niższe od stawek stosowanych w biurach pro-

jektowych i w produkcji budowlanej. W tych warunkach prowadzenie prawidłowej polityki kadrowej w instytutach było wysoce utrudnione i dalej - przygotowanie pracowników do podjęcia prac naukowo-badawczych nie było dostateczne. Dlatego też najważniejszym zadaniem instytutów dzisiaj jest wychowanie kadry pracowników nauki, przyuczenie pracowników do stosowania metod naukowych w pracy, wykształcenie własnej, instytutowej kadry samodzielnych pracowników nauki. Szybki przyrost liczby pracowników utrudnia pracę nad obecną kadrami i ponadto przyrost ten, z uwagi na nieprzyuczenie nowej kadry do pracy w instytutach, z natury rzeczy obniża przeciętną wydajność pracownika instytutu.

Charakterystycznym zjawiskiem instytutów Związku Radzieckiego - według oświadczenia akademika prof. Błochina - jest wysokie nasycenie tych placówek w samodzielnych, dojrzałych pracownikach nauki.

- 5/ Podstawowy problem - to określenie profilu instytutu. Wydaje się, że jest to placówka naukowo-badawcza a nie organizacja powołana dla wypełniania zadań usługowych w stosunku do właściwego resortu i aparatu kierującego budownictwem. Czynności usługowe winny być przerzucane na placówki posługujące się metodami badawczymi, ale nie operujące pracownikami nauki i nie rozstrzygające wszystkich problemów metodami naukowymi. Do tych placówek badawczych drugiego rzutu zaliczyć można biura studiów, centralne laboratoria i tym podobne organizacje stałe bądź czasowe powołane do opracowania nowych, szczególnie trudnych problemów i likwidowane z chwilą rozstrzygnięcia tematu. W ten sposób potrzeby produkcji obsługiwałyby w zakresie badawczym instytuty, w zakresie zadań doraźnych placówki usługowe. Takie rozwiązanie stwarza sytuację jasną z punktu widzenia

bilansu gospodarki i zwiększa operatywność pracy placówek usługowych.

6/ Wydaje się, że ze względu na trudności wewnętrzne instytutów dalsza rozbudowa ich systemu, a zatem powoływanie nowych jednostek organizacyjnych w dziedzinie budownictwa nie ~~wyda~~^{jest} się być wskazane. Raczej należy rozważyć możliwość komasacji - utworzyć podstawowe instytuty budowlane.

7/ Sieć podstawowych instytutów budowlanych należy wyeliminować przez podzielenie zadań badawczych w zakresie budowlanych według jednego systemu tematycznie. Postępując w ten sposób unikniemy niebezpieczeństwa powszechnego dublowania zadań i pozostawiania martwych, nieobjętych badaniami terenów.

Pierwsza grupa zagadnień - to zagadnienia programowania i projektowania;

Druga grupa - to zagadnienia konstrukcji i techniki budowy;

Trzecia grupa - to zagadnienia organizacji i mechanizacji budowy.

Problemy ekonomiki powinny być włączone do pracy badawczej wszystkich instytutów; to warunkuje celowość ich pracy w najważniejszej dziedzinie - postępu technicznego.

Przyjmując za podstawę proponowany podział tematyczny wydawałoby się konieczne zaliczyć do grupy podstawowej IWA, IEB, IOIM. Oczywiście te instytuty obsługiwałyby w swoim zakresie działalność całości budownictwa, a zatem budownictwo przemysłowe, miejskie i wiejskie, a więc wszystkie resorty; przy czym IEB i IOIM byłyby związane przede wszystkim z problematyką Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli oraz Ministerstwa Budownictwa Przemysłowego, IWA zaś - z problematyką Komitetu Urbanistyki i Architektury oraz rozległego systemu Rad Narodowych

coraz mocniej związanej z urbanistyką i zagospodarowaniem miast. Taki układ organizacyjny instytutów jest prostą konsekwencją wyznaczenia ich właściwości.

Obok podstawowych instytutów byłoby miejsce na ICB. Ponadto do rozważenia byłaby sprawa utrzymania samodzielnego Instytutu Budownictwa Drogowego.

Sprawę koordynacji prac w dziedzinie uprzemysłowienia budownictwa rozstrzygnąć mogłoby powołanie specjalnego biura studiów podległego Ministrowi Budownictwa Miast i Osiedli. Zabezpieczyłoby to większą elastyczność działania i zdjęło z tej placówki obowiązek operowania pracownikami nauki. Niezależnie od tego mogłyby powstać problemy organizowania placówek pomocy technicznej.

8/ Koordynację pracy instytutów budowlanych sprawują:

- w zakresie naukowo-badawczym Polska Akademia Nauk;
- w zakresie powiązania z realnymi potrzebami - właściwe resorty i Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego.

Podkreślić należy wszakże, że programy instytutów rozpatrują dwa Komitety PAN, Komitet Architektury i Urbanistyki i Komitet Inżynierii, że wobec tego sprawa nie jest rozstrzygnięta jednoznacznie z punktu widzenia całokształtu budownictwa. Koordynacja planów sprawowana przez Ministerstwa przede wszystkim zmierza do powiązania ich z konkretnymi zadaniami resortów nadzorujących, a nie z potrzebami całego budownictwa. HEPG do tychczas sprawowała raczej formalną kontrolę wykonania planów badawczych poszczególnych instytutów nie poświęcając dostatecznej uwagi problemowi obsłużenia pracami badawczymi całego budownictwa. Ponadto podnieść należy, że wytyczne do planu jak powinny być sporządzać resorty, zazwyczaj wpływały do instytutów z opóźnieniem, bądź też niekiedy nie wpływały wcale.

Wydaje się, że pożądane byłoby opracowanie wytycznych do planu łącznie dla wszystkich instytutów obejmujących pełną problematykę budownictwa. Najkorzystniejsze byłoby ustalanie tych wytycznych przez zespół instytutów i zatwierdzanie ich przez Biuro Budownictwa Urzędu Rady Ministrów. Zabezpieczyłoby to powiązanie z realnymi potrzebami całego budownictwa.

- 9/ Rozważania niniejsze ograniczają się do problematyki instytutów budowlanych. Pominięto sprawy instytutów materiałów budowlanych.

Przesłanką wyjściową było ustalenie profilu instytutów jako placówek badawczych i ograniczenie zakresu prac wykonywanych przez instytuty do skali ich realnych możliwości - i dalej powiązanie pracy badawczej instytutów z wielką tematyką postępu technicznego w budownictwie, oceną osiągnięć technicznych, ekonomicznych i społecznych i uproszczeniem osiągnięć zwłaszcza w zakresie technicznym i ekonomicznym.

